

Emlékeztető a Magyar Nyelv a Tudományban Elnöki Bizottságnak **a magyar nyelv felsőoktatásbeli szerepével** foglalkozó 2022. december 19-i üléséről

Az Európai Unió 2017-ben egységes európai edukációs tér kialakítását, újfajta európai egyetemi együttműködés jogi alapjainak és eszközrendszerének létrehozását határozta el. Ma 44 transznacionális európai egyetem van; ezek számát 2024 közepéig 500 egyetem bevonásával 60-ra növelik. Folyamatban van közös európai alap-, mester és PhD képzések létesítése, a közös alap-, mester- és PhD fokozatok kritériumainak kidolgozása. Ehhez európai minőségbiztosítási rendszert alakítanak ki. Legalább évi 100 000 főre bővítik az Erasmus+ programot és a külföldi startupokban, vállalkozásokban végzett gyakorlatok rendszerét.

Az Európai Egyetemek olyan transznacionális egyetemi szövetségek, olyan egyetemközi (inter-university) kampuszok, ahol megvalósulhat a hallgatók, az oktatók és a kutatók akadálytalan mobilitáson alapuló, rendszerszerű, hosszútávú, fenntartható együttműködése. Ennek része a kapacitások megosztása, közös programok meghirdetése, közös kritériumrendszeren alapuló közös fokozatok (bachelor, mester, PhD) kiadása. Ezek előfeltétele a kreditszámítás és az osztályzás egységesítése. A virtuális egyetemközi kampuszok és platformok létrehozásához szükséges az egyetemek digitális infrastruktúrájának összeköthetővé tétele. (A virtuális egyetemek figyelemreméltó tanulságokkal szolgáló előképe az amerikai Western Governors University, mely alacsony tandíjaival és személyre szabott képzéseivel elszívja a hallgatókat a nyugati parti hagyományos módon működő egyetemektől.)

Bár az Európai Unió releváns dokumentumai nem térnek ki rá, a transznacionális egyetemi képzések nyilvánvalóan angol nyelvűek. Ismereteink szerint a magyar egyetemek általában törekszenek rá, hogy bekapcsolódjanak a kiépülő egyetemi szövetségekbe, hogy részei legyenek valamely Európai Egyetemnek, így elkerülhetetlennek látszik az angol nyelvű képzés hangsúlyos jelenléte a magyar egyetemi oktatásban is. Az egyetemek többsége (például a Debreceni Egyetem) alapszinten és mesterszinten csak a külföldi hallgatókat képezi angolul, csak PhD szinten vannak közös angol nyelvű órák; de a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Információs Technológiai Karán mesterszinten is csak angolul tanítanak (jelenleg lényegében csak magyar hallgatókat).

Az Európai Unió hallgatói mobilitási programjainak deklarált célja a képzett munkaerő mobilitásának elősegítése, a transznacionális munkaerőpiacra való felkészítése, európai identitásuk erősítése, "attracting and retaining talented students, academics and researchers". Az Erasmus impakt kutatások tanúsága szerint e célokat sikerül is megvalósítani; egy 2014-es felmérés szerint a megkérdezett, egyetemi mobilitási programokban résztvevő diákok 40%-a váltott országot diplomaszerezése óta; 33%-uk más országból való élettársat választott.

Mindezek arra utalnak, hogy a transznacionális egyetemi képzések az agyelszívás eszközei is lehetnek. Ugyanakkor kívánatos a magyar egyetemeknek a formálódó Európai Egyetemekbe való betagozódása, még akkor is, ha ez a magyar nyelvű felsőoktatás részleges feladásával jár, mert ez növelni fogja az Európai Egyetemekhez tartozó magyar egyetemek presztízsét, vonzerejét, és mert a legtehetségesebb diákok az ilyen egyetemekre fognak törekedni.

Kívánatos volna egy hatástanulmányokon alapuló nemzeti felsőoktatási stratégia kialakítása, mely összehangolja a társadalom, az egyetemek és a hallgatók szempontjait és érdekeit. Ennek kialakítása során

- Fel kellene mérni, hogy a felsőoktatás mely formái segítik elő, hogy a magyar hallgatók nemzetközileg versenyképes tudást szerezzenek, és ezt Magyarországon hasznosítsák.
- Fel kellene mérni, miért akar a tehetséges középiskolások nagy része külföldön továbbtanulni, ahonnan igen jelentős százalékuk nem tér vissza mint hatékony, GDP-t növelő munkaerő; mekkora szerepet játszanak ebben az ösztöndíjak; hogyan növelhető a magyar egyetemek, magyar nyelvű képzések vonzereje. Figyelembe kellene venni a nyelvi, az elérhetőségi és a gazdasági szempontok

együttes hatásait: hogyan befolyásolják a diákok választásait az angol oktatási nyelv nyújtotta lehetőségek és feladatok, a digitális oktatás helyfüggetlensége, az ösztöndíjak rendszere.

- Az angol oktatási nyelv várható terjedésével szükségessé válhat a felsőoktatási tananyagok (és más segédanyagok, pl. adatbázisok) kétnyelvű elkészítése és kiadása, melyek segítenék az angol és magyar nyelvű szakmai fogalmi rendszerek, illetve az írott és beszélt nyelvi szövegtípusok megismerését és elsajátítását.